

Táplánszentkereszt, 2009. július 22.

Ismét találtam nyelv-vétséget. „Aki keres, talál”, tartja a mondás, a magyar saj-
tóban azonban az is talál, aki nem keres. Azt írja az újdondász egy sikkasztással
gyanúsított politikussal kapcsolatban: „Nálunk fehér holló az olyan közember, aki
felfüggeszti tevékenységét, amíg a gyanú el nem járul fölé.” A „közember” e
mondatban nyilván a „közszerelő” szinonimája akar lenni, ráadásul a szóösszeté-
telnek vannak analógiái: közvélemény, közélet, közjó stb. A szóhasználat mégis
hibás, mert a „közember” mást jelent a mindennapi nyelvhasználatban. Közönsé-
ges, alacsony rangú embert, átlagembert jelent, mint a hadseregben a „közlegény”.
Ez persze, ha az analógiákra gondolunk, nem logikus. De hát a nyelv sem logi-
kus; a szójelentések szokásjogon alapulnak, nem észelveken. Ha nem így lenne –
hogy boldogult barátom, Panek Zoltán kedvenc idevágó példáját idézzem –, az
örömapa és az örömanya gyermeke lenne az örömlány. Mint tudjuk, ez nem így
van, legfeljebb Adynak *Az én menyasszonyom* című versében. A zseniknek azonban
„a nyelv szelleme” is többet megenged, mint másoknak. Mint a közembereknek.

(Részlet)

Szávai János

TÖPRENGŐ

WEBNAPLÓ

2009. február 18. szerda

A debreceni irodalmi napok témája a népszerű irodalom volt. Pontosabban: a
különböző népszerű műfajok, mint a krimi, a sci-fi, az erotikus irodalom, a kaba-
ré, az ilyen-olyan lektűr. Részemről pedig a blog. Annyira sűrű volt a program,
hogy dialógusra nem maradt idő. Így olyan összkép alakult ki – az iskolai iroda-
lomtatásról szóló előadás is ezt erősítette –, hogy ez van, ezt kell szeretni. Az
iskolásokkal is csak olyasmit olvastatni, amit megértenek, ami megfelel a szint-
jüknek.

Érdekes, ahogyan a pusztá siker kategóriájával dolgozó üzleti érdek meg az
antielitista ideológia összeér. A parttalan irodalom eszméje már több évtizedes, s
mintha egyre inkább terjedőben lenne. A kultikust, ahogyan Thomas Mann *Serenus
Zeitblomja* mondja, a kulturális váltja, de mi váltja a kulturálist? Az igénytelen?
Az eldobható?

[...]

[...]

dottak nem a párt politikai véleményét tükrözik, hogy az adott szöveg Csurka István írói munkásságának a része. Ezt az elhíresült mondatot azóta is sokszor idézgetik, többnyire gúnyosan. Logikája pedig egy az egyben azonos a Nadáséval. Vagyis hogy az író bármit mondhat, közvetlen következményei nem lehetnek.

Igen ám, de a retorika, amint Paul Ricoeur Arisztotelész nyomán szépen kifejti, más szabályoknak engedelmeskedik, mint a költészet. Vagy mai terminológiával: a fikció. Költő, hazudj, csak rajt' ne kapjanak. És a szónok?

2009. július 23. csütörtök

Alig volt túl a harmincon Apollinaire, amikor *A Mirabeau-híd* megszületett. Méltán híres vers – könnyedsége, dallamossága, dalszerűsége nehéz gondolatokat közvetít. Ami különös, az a híd megválasztása, a Mirabeau-híd ugyanis az egyik legkevésbé vonzó a párizsi Szajna-hidak közül. Messzi van a történelmi várostól, egyik oldalán a hajdani Citroen-üzem, a másikon Auteuil érdektelen épületei. Acélból készült, funkcionális.

De talán a költő épp ezért választotta. Mert egyszerű, mint a vers szavai. A kép, amelyet a vers fölillant, az egyik legősibb toposz: a tovafolyó víz az idő környezetlen múlására figyelmeztet. Visszatérő szavakból, szókapcsolatokból, sorokból építkezik *A Mirabeau-híd*, ezek közül a legfontosabb a háromszor is megkonduló sor: *Les jours s'en vont je demeure*. Vagyis, szó szerint, hogy a napok mennek – én maradok. Négy fordítását találok a versnek, Vas Istvántól, Illyés Gyulától, Mészöly Dezsőtől és **Eörsi Istvántól** – mindegyikük félrefordítja. Vas (*Száll az idő itthagj engem*), akárcsak Illyés (*Minden elmegy, minden elmúl*) elégikusra veszi, **Eörsi** a múltba zárja, Mészöly nyugatosan poétikusra hangolja át (*Csak szállj idő én várok itt*) **Apollinaire** kulcsmondatát. A négy közül még az **Eörsi** – *Megy az idő én megálltam* – van a legközelebb az eredetihez.

Holott Apollinaire-nél nem a megfoghatatlan idő hagy el bennünket, hanem csak egyszerűen: a napjaink, a hétköznapjaink, s a mondat második fele sem valami elvont bűvészkedés, megint csak a lehető legegyszerűbben azt jelenti ki, hogy mi viszont nem változunk, maradunk olyanok, amilyenek voltunk. Vagyis hogy az idő múlásának legkegyetlenebb ellentmondása éppen ez – szemben a latin közmondással, mely szerint *tempora mutantur et nos mutamur* – mi bizony nem változunk. Maradunk.

2009. július 27. hétfő

Az agnosztikusok kedvence a bibliai könyvek közül a Prédikátor könyve. Voltaire páros rimes versben adta vissza, lerövidítve (eléggé laposan), s a mai költők egyik legjobbika, Jacques Roubaud is ezt a könyvet választotta, amikor – néhány évvel ezelőtt – kísérletképpen francia írókkal újrarendeltették a Bibliát. Minden földi

[...]